

Томислав Османли

ПУТ У РАЈ

– три драмска текста –

Уредник
Зоран Колунџија

ТОМИСЛАВ ОСМАНЛИ

ПУТ У РАЈ

– три драмска текста –

Пут за Парамарибо
Двоје у Едену
Апокалиптична комедија

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Пут за Парамарибо

Белосветска фарса

или

комад о томе како је данас све могуће

ЛИЦА

МУШКАРАЦ, КИРИЛ: пензионисани железничар,
око 70 година, отац Метов

ЖЕНА, УЧИТЕЉИЦА: сличног узраста

МЛАДИЋ, ГОРДАН: двадестдвогодишњак

МАЈА: узраста попут Гордановог

НАШ ЧОВЕК, МЕТО: њихов вршњак, син Кирила,
мобилисани резервиста

ЧОВЕК У ЦРНОМ: Американац, 45 година

ОФИЦИР: поручник Елсинор, Американац, нешто
млађи

КЕМАЛ: официр турске војске, касније Паша Ата-
турк; истовремено и

ПУКОВНИК ЕЛСИНОР: отац поручника, Амери-
канац, око 70 година

ПЕМ: Американка, туристкиња/исто и ЗАЗА: Кема-
лова љубавница и глумица, Заза Габор

РОУЗ: Американка, мајка/**ЖЕНА У ЦРНОМ:** мајка,
жена из народа

ДЕВОЈЧИЦА: њена ћерка, петогодишње дете

МИЛАДИНОВ: Константин, учитељ и песник

ЗОРБА: лик из романа

ФЕТ ЦО: њујоршки репер

ФРЕНК СИНАТРА: легенда

МАНТИЛ 1: удбаш

МАНТИЛ 2: удбаш

АМЕРИЧКИ ВОЈНИЦИ 1, 2, 3

1. Марибор, Парамарибо

Чекаоница у железничкој станици. Скопје, летиња ноћ у рајној 2001.

У чекаоници дрема времешна жена. Обучена је у демодирану летињу хаљину. На љави носи демодирани шеширић украшен весиљачким цветићима. Поред ње, мали излизани кофер.

Средовечни мушкарац у старој кошуљи, делу некадашње железничарске униформе, са зембиљем у рукама из којеј вуре три флаше зашворене крујним чейовима. Он погледа ка њерону. Враћа се, седне и погледа у задремалу жену, нервозно уздише.

Ушом, ушрчава млади човек.

ГОРДАН:

(Задихан, ка човеку) Да нисам закаснио?

Овај се кайрициозно окреће на сујројну страну, не одговара му.

Жена подиже љаву, погледа у младића. И поново сјушћа љаву у њродужени дремеж.

ГОРДАН:

(Овој љушћу њрема њој) Извињавам се, је ли воз...

Жена отвара очи и одмери га од главе до пете.

УЧИТЕЉИЦА:

Касни.

ГОРДАН:

Касни, кажете? Ја питам о возу за...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

(Свадљивим тоном) Сви касне.

ГОРДАН:

Није могуће.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Је ли, бре, што се правиш ћакнут. Ти к'о да не знаш шта се овде дешава. Можда су припуцали на композицију. Можда су подметнули бомбу под воз. А можда касни к'о и обично.

ГОРДАН:

Ма, не ради информациона табла, па да Вас приупитам. Мене, знате, интересује воз...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

А шта мене интересује? Да ја не чекам можда фијакер на железничкој станици? *(Погледа му њада на земљи са њири флаше, умекшаним тоном)* Него, дете, да ти можда нећеш мало ракијице? Одлична је, за своју душу прављена.

ГОРДАН:

Хвала, ја не пијем.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Е, ту вам је грешка. Не пијете, али се дрогирате.

ГОРДАН:
Молим?

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Кажем, боље алкохоличар него наркоман. (*Младић ја зачуђено погледа*) То ти је као оно: „Боље рат него пакт”. Иначе, ракија није за чашћавање, него за продају.

Заштими се индиферентно окреће на страну ситрану. Пали јефтину цигарету, испушта обилни дим.

УЧИТЕЉИЦА:

(*Маши руком пред носом као да расперује дим*) А докле Ви путујете, младићу?

ГОРДАН:
Ја? Далеко...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

(*Онако окренути леђима*) Па сигурно, када се бежи не иде се близу. (*Испушта велики дим*) Сви бежите, бре. Човек неће остати у овој земљи да је брани.

ГОРДАН:

(*Прави се да ја не чује, ка Учитељици*) А, где... ако дозвољавате, Ви путујете?

Умешто ње, одговара железничар.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

До границе. Идем да посетим сина. Он је тамо резервиста. Границу чува. Ак' ти продам ову ракију, однећу му нешто више новца. Ако не, нек' је дели тамо с војском... (*Окрене се према Гордану*) А ти, где ти 'ваташ маглу?

ГОРДАН:

Ја путујем, господине. Идем за... Парамарибо.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Марибор? Имаш рођаке тамо, или си у'ватио Словенку на летовању?

ГОРДАН:

Није Марибор...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

(*Не слуша ја*) Сада ширите братство и јединство на сексуалној бази...

ГОРДАН:

Парамарибо, господине. Парамарибо се зове место. Парамарибо није овде.

УЧИТЕЉИЦА:

Словенци нас сада воле.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Много. Бије их, кажу, југоносталгија. Ал' то сада, кад су сами. А раније, кад смо били заједно? Онда су били против свих...

УЧИТЕЉИЦА:

Не знам, али ја сам их одувек поштовала. То је цивилизован народ. Организовани су, културни... Ја сам Словенију посетила неколико пута са екскурзијом „Упознај отаџбину да би је више волео”. И увек сам се изнова у то уверавала.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

(*Не слуша је*) Желели су самосталност! Ено им сад самосталност. Желели у Европу?! Ето им и ње! Сам

се, бре, ни по новине не иде, а не тамо у Европу. 'Ајде, море – коњушари.

УЧИТЕЉИЦА:

Да, па ми се увек тешимо увредама.

ГОРДАН:

Када нама не иде, увек су нам други криви.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Ми се, бре, боримо. Васцели се живот тучемо! Што смо ми криви што имамо тако много непријатеља? Сви су они споља против ове земље.

ГОРДАН:

А ови унутра, они су сви за њу?

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Нису. Ал' то сад није ни битно. Сад се земља брани, будућност генерација...

Само (*Поїледа у њеїа*) не бране је сви. Неки беже. У Европу и у Марибор беже. Уместо бранитеља, они би да више буду коњушари.

УЧИТЕЉИЦА:

(*Не обраћа му љажњу*) Извините, млади господине, интересује ме зашто одлазите у... на то место. Како рекосте да се зове...

ГОРДАН:

Парамарибо?

УЧИТЕЉИЦА:

Да, да... Та је дестинација, ако се не варам, сасвим непозната.

ГОРДАН:

Налази се на Карибима. На другом је континенту.

УЧИТЕЉИЦА:

Далеко.

ГОРДАН:

Јесте. Као на другој планети...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

И Марсовци ћете постати, само да нисте овде...

ГОРДАН:

(Не обраћа њажњу, говори учитељици) Најпре сам желео да одем у Америку...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Е, тамо ти баш и приличи!

УЧИТЕЉИЦА:

Дајте, човече, прекините да будете тако непријатни.

ГОРДАН:

...После сам променио план. Иако ме Америка још увек привлачи.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Што, бре, неке не падне на памет да иде у Русију! Земља науке и технике. Сви само – Америка, па Америка!... Генерацијама тако. Ми уместо да идемо у знање, идемо на печалбе. Зато смо и дошли догде. Један Миладинов што је пошао у Русију, и тол'ко.

ГОРДАН:

Двоје.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Шта?

ГОРДАН:

Двоје их је било. Димитрије и Константин Милединови.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

(Нелагодно му је) У реду је. Ја сам мислио само на Константина. Он је писао ону фину песму „Тугу за Југу”. Тај је само желео да се врати кући. Е, а Димитрије је сто посто ’тео да збрише, к’о ти сад. *(Смеје се на свој рачун, ђа се закашље од силној кикотињања)*

УЧИТЕЉИЦА:

Ма, не обраћајте, пажњу на њега. Баш ме интересује, младићу. Америка, рекосте...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Ја сам рек’о Америка!

ГОРДАН:

Заволео сам је из филмова и са ЦД-ова. Одувек сам некако желео да шпартам Менхетном, ноћу.

УЧИТЕЉИЦА:

А, као у шлагеру...

ГОРДАН:

Молим?

УЧИТЕЉИЦА:

Мислим на ону мелодију „Стрејндс ин д најт”. Била је популарна у моје време. Ми смо, знате, уз њу маштали. Шетали се у мислима под облакодерима Њујорка... Та ми се слика стално враћа... Унаоколо

шпартају велике црне лимузине, жути такси аутомобили, испарава из шахти по влажним улицама, понегде тротоар трепери под твојим ногама од возова подземне железнице, неон бљешти по мокрој асфалту авенија, а однекуд се чује саксофон. У близини неко, свом душом свира цез...

ГОРДАН:

(Више за себе) Реп. East coast Hip-Hop...

УЧИТЕЉИЦА:

...а ти, ти гледаш, сав збуњен, очаран светлима што бљеште са свих страна. Мостови светле, облакодери светле, излози светле... Купаш се у светлости. Неон ти игра по лицу, а град око тебе бљешти. Шеташ Бродвејом и, наједанпут, неко те позове. *(Према Гордану)* Како Вам оно беше име, младићу?

ГОРДАН:

Гордан.

УЧИТЕЉИЦА:

Ето. „ГордОн!”, позива Вас. Ви се окрећете. Не верујете очима. А, на само неколико корака од Вас, са цигаретом у руци, са једним ноншалантним, скоро мангупским осмејком, стоји он...

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Ко, бре, кажи већ једном!

УЧИТЕЉИЦА:

(Не обраћа пажњу, ка Гордану) Френк. Френк Синатра.

ГОРДАН:

Фет Џо. Да Генгста. Тако га зову. Он је мој омиљени рапер. Он Вам је сада највећа фора. Прави жесто-

ку музику. Нови идол, из Бронкса. Синатра је одавно мртав.

УЧИТЕЉИЦА:

Нисам сигурна, младићу, нисам баш сигурна.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Их, креп'о је тај давно!

УЧИТЕЉИЦА:

...у сваком случају, он стоји у магли од испарења под светлостима велеграда и док Ви остајете изненађени, позива Вас, на чашицу у суседни бар, смештен у неком кутку уличице тик за углом... (*Окреће се младићу*) Тако је, је л' да?

ГОРДАН:

Можда. А како све то знате?

УЧИТЕЉИЦА:

Из искуства, младићу. Тај сан је сањала моја генерација. Ја сам учитељица, друга послератна генерација. У овој су земљи тада сви исто маштали. Мењала су се само имена звезда и места. Моја је генерација маштала још и о Херију Џејмсу, Естер Вилијамс, Џејмсу Кугату, Флориди и Калифорнији. Наредне генерације о оним чупавцима из Лондона. Ви, ето, о Бронксу и о том... Гангстеру. У ствари, све је исто. Ничег новог под капом небеском!

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

(*Расположеније, уз осмех*) Ничег новог. И ми смо се тако заносили. Исто, за америчким гангстерима. Не само ја, сви у мом насељу... Ми смо као били у Чикагу, знаш у оно време – Елиот Нес и прохибиција

алкохола... Је ли, бре, дечко, јел' стварно нећеш ову ракијицу? Узми, бре, кајаћеш се.

ГОРДАН:

(Оштро) Нећу.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

(Освећољубиво) А онај сан, баш ти је бљутав.

УЧИТЕЉИЦА:

...Исто је било и раније, када је Париз био у моди.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

И Оријент експрес. Воз на релацији Цариград – Лондон. И обратно. Але-ретур, к'о што ми стручно кажемо. Ма све је, бре, исто, ви личите на нас. Нема бежања. Све ти је само але-ретур.

ГОРДАН:

Не личим ја ни на кога. Ја личим на себе. Не личим чак ни на свог оца. Ја, човече, више личим на неког откаченог хакера из Вајоминга, него на вас.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Него. А ја аутоматски личим на Хемфрија Богарта и то из филма „Афричка краљица”.

УЧИТЕЉИЦА:

То што говорите младићу је... 'ајде да кажем... не-сувисло. Говорите у неком гневу.

ГОРДАН:

(Ошкочи се) Видите какви сте, бре. К'о карикатуре из прошлог века.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Тачно. И дружили смо се са ханумама, пашама и беговима. Ја сам лично, од Гоцета Делчева ижицао

цигару, а Кемалу Ататурку сам уместо старог феса, нову шубару продао. Набавио сам је ту, код скопских кожара. Јеси ли ти чуо за Гоцета и за Кемала?

ГОРДАН:

И за друга Тита.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Е, њега ми само не помињи!

ГОРДАН:

Што? Њему су Словенци отворили специјални сајт.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Шта су му Словенци отворили?

ГОРДАН:

Страницу на интернету.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Страницу? Ето, спао је на страницу. Нас су из синдиката терали да купујемо комплет од два'ес књига на рате.

УЧИТЕЉИЦА:

Нема више маштања. Поготову га нема у вашој генерацији, младићу. Сањате, ето, к'о што рече овај ту... господин, бајате снове о свету. Па и тај свет је остао без маште. Нема више заноса. А погледајте, свет је сада ту. Преселио се овде. Данас вам је свет онамо где је најжешће.

ГОРДАН:

Свет је на другом месту. Овде су само њихове телевизијске екипе. Желе да нас гледају на „Вестима”.

Гледају нас к'о што прате телевизијске сапунице. Ријалити шоу рата у дневним наставцима. Ми смо им, овакви, присутни у дневним собама, к'о „breaking news”. У приватним кућама са задњим двориштима, док подгревају вечере у микроталасним пећима.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

Тачно. Ето сад говориш к'о човек.

ГОРДАН:

Нећу, бре, да ме гледају на CNN-у и на мултиетничким сервисима Deutsche Welle, к'о да сам звер из афричког сафарија. Хоћу да имам свој живот. Нећу више да будем статиста у ничијим вестима.

УЧИТЕЉИЦА:

Нажалост. Свет је данас попут римске арене. Светина се поново забавља само туђим несрећама.

ЖЕЛЕЗНИЧАР:

'Ајде ти! Може мечка да заигра и у њиховом дворишту.

ГОРДАН:

Боље да не. И када је мечка играла код њих, опет смо ми награбусили.